

Decenniumrapport för det sjukhusövergripande FoUU-rådet

Bakgrund

I samband med fastställandet av organisationen för SU beslutades att de s k paramedicinska grupperna (arbetsterapeuter, kuratorer, logoped, psykologer och sjukgymnaster) skulle finnas i linjeorganisationen. Som en följd av detta diskuterades i olika konstellationer behovet av samordning inom de olika yrkesgrupperna för frågor som yrkesspecifika forsknings- och utvecklingsfrågor m m.

Rådet konstituerade sig 1999. Därefter har rådet också utökats med en representant för dietister och en representant för audionomer.

Rådets uppgift är att i första hand hantera kontakten med universitets- och högskoleinstitutioner, samt tydliggöra dessa yrkesgruppers kompetens som en viktig del i kliniskt FoUU-arbete.

FoUU-rådets möten

Rådet har under terminerna ca ett sammanträde i månaden. Därutöver har rådet haft halvdags planeringsmöten då organisations- och strukturfrågor diskuterats.

Organisation

FoUU-rådet består idag av sex ledamöter som företräder yrkesgrupperna: Anna-Lena Lagerkvist (sjukgymnaster, Dr Silvias BUS), Monika Fagevik Olsén (sjukgymnaster), Christina Persson (logoped), Elisabet Rothenberg (dietister), Gunnel Carlsson (arbetsterapeuter), Ann-Kristin Karlsson Espmark (audionomer). Ordförande har varit FoUU-chef Conny Persson. Sekreterare är Carina Kronlid.

Tidigare har också företrädare för psykologer (Görel Bråne), kuratorer/socionomer (Lauri Nevenon) ingått i rådet. Det har gjorts flera försök att hitta nya representanter för dessa yrkeskårer med detta har ej lyckats.

Budget

Verksamheterna erhåller viss ersättning för den arbetstid rådsmedlemmarna ägnar åt FoUU-rådets uppgifter.

Arbetsuppgifter

FoUU-seminarier

En viktig uppgift är att arrangera seminarier och liknande aktiviteter i FoUU-metodik m m för att öka intresset och kunskaper. Inom forskning och utveckling för både yrkesgrupperna som rådet representerar och för övrig vårdpersonal.

Initialt anordnades ett antal gemensamma FoUU-seminarier med ett antal olika teman: *Att söka projektmedel och att formulera ett curriculum vitae (CV)* (en föreläsning om vad man bör tänka på när man skall söka stipendier samt hur man skriver en meritlista), *presentationsteknik* (en föreläsning om hur man muntligt och skriftligt presenterar resultat av utredningar och projekt).

Utifrån de erfarenheter som rådet haft av ovanstående seminarier startades hösten 2000 en omgång av fördjupande seminarier. *Öppna kliniska frågeställningar* (tänker du starta ett utvecklings- eller forskningsprojekt? vet du inte hur du skall starta eller var du kan få hjälp?), *skattningsskalor* (en föreläsning av vad skattningsskalor är och hur de kan användas som utvärderingsinstrument i klinisk verksamhet och forskning), *enkäter* (en föreläsning om enkät som vetenskaplig metod), *behandlingsutvärdering* (en föreläsning om behandlingsforskning med särskild tonvikt på psykoterapi) samt *ICF* (WHO:s reviderade handikappklassifikation).

Sedan 2006 har två seminarier genomförts i stort sett varje termin. Forskningsprocessen från "ax till limpa"- ett heldags FoU-seminarium med föreläsningar om muntlig- och skriftlig presentationsteknik, evidensbaserad vård, kvantitativa- och kvalitativa metoder, formulera en projektplan och söka pengar, formulera frågeställningar i utvecklings- och forskningsarbete, att söka projektmedel samt exempel på genomförda studier och erfarenheter från dessa.

"Nybörjarforskarens dilemma"- Ett halvdags FoU-seminarium angående att fortsätta forskningsarbete på magister- eller forskarnivå har genomförts.

Information om andra seminarier har spridits genom FoUU-rådet.

Utbildning

En fördjupningskurs för kuratorer/socionomer i socialt arbete inom hälso- och sjukvård, 10 poäng har anordnats. Kursens syfte var att ge fördjupade och specialriktade kunskaper i för det sociala arbetet centrala områden med inriktning mot socialt arbete i hälso- och sjukvård. Kursen har gått på kvartsfart med två kursdagar per månad under perioden 2000-11-30 – 2002-01-31. Kursen har genomförts av Institutionen för Socialt arbete, Göteborgs universitet.

Övrigt

Medlemmarna har inom ramen för FoUU-rådet arbetet med FoUU-frågor inom de egna verksamhetsområden.

FoU-rådets medlemmar har även verkat som rådgivare till medarbetare på SU inom olika yrkesgrupper angående metodfrågor inför planering av projekt och om vidare forskningsstudier. I förekommande fall har medlemmar från gruppen varit delaktig i utredningar.

Det lokala FoU-rådet i Göteborg och södra Bohuslän är ett av regionens fyra lokala FoU-råd. Detta lokala FoU-råd har sedan 2000 fördelat forskningsanslag till anställda inom hälso- och sjukvårdsnämnderna 4, 5 och 7. I FoU-rådet ingår representanter för SU (Monika Fagevik Olsén resp. Ann-Christin Espmark, Kungälv's sjukhus, primärvården och tandvården i Göteborg och Södra Bohuslän och lokala Hälso- och sjukvårdskansliet.

FoU-verksamheten vid arbetsterapiverksamheten

Första arbetsterapeuten inom verksamheten som disputerade gjorde detta 1982. 1996 inrättades ett förordnande på heltid som FOU-ledare. Ett krav för detta förordnande var att innehavaren skulle vara disputerad. FOU-området har alltsedan dess expanderat kraftigt under ledning av verksamhetschefen.

1999 hade tre arbetsterapeuter i verksamheten disputerat varav en tjänstgjorde som FOU-ledare.

FoU-arbetet växte med seminarier och utbildningar inom såväl vetenskaplig metod som olika interventionsområden. Anställda som saknade kandidatexamen erbjöds komplettering i form av köpt uppdragsutbildning. Det infördes även tid för egen utveckling som kunde disponeras i form av artikelstudier, studiebesök etc. Tre vetenskapliga artiklar publicerades detta år. Under perioden 2002-2007 upprätthölls ett kliniskt lektorat med avancemang till docentur och sedermera professor. Tre lektorer och tre adjunkter adjungerades till Arbetsterapisektionen vid Institutionen för neurovetenskap och fysiologi, Sahlgrenska akademien.

I december 2009 var 124 arbetsterapeuter anställda (123,10 årsarbetare) inom verksamheten. Antalet disputerade är sju, en har licentiatexamen och 16 har magisterexamen. Verksamheten har tre doktorander och tre predoktorander. Sex arbetsterapeuter har specialistexamen. Drygt 30 % av arbetsterapeuterna driver egna FOU- projekt eller deltar i andras projekt. Fyra vetenskapliga artiklar publicerades under 2009. Det finns fortfarande ett antal arbetsterapeuter som inte har kandidatexamen men successivt får dessa kompletteringsutbildning i form av vetenskaplig metod och kandidatuppsats. Under perioden 1999-2009 har 103 vetenskapliga artiklar publicerats. Årligen arrangerar verksamheten en Västsvensk arbetsterapikonferens med presentation av FOU-arbeten inom arbetsterapi inom hela VG-regionen.

FoU-arbetet delas nu av ett antal disputerade med olika ansvarsområden. Regelbundna FOU-seminarier hålls i verksamheten och arbetsterapeuter har särskild egen utvecklingstid avsatt. Ett stort antal evidensrapporter har tagits fram såväl som PM och riktlinjer för olika evidensbaserade interventioner. FOU-ledarna har till uppgift att stimulera utveckling av vetenskapligt tänkande, kliniskt utvecklingsarbete samt forskning, och utgör en länk till Sahlgrenska akademien.

FoU-verksamheten vid sjukgymnastiken

Vid hopslagningen av sjukhusen till SU bildades sjukgymnastikverksamheten som initialt låg under divisionen för rehabilitering, eftervård och geriatrik. Redan före omorganisationen hade sjukgymnastikavdelningen på Sahlgrenska inrättat ett förordnande på heltid som FoU ledare. Innehavaren av detta förordnande skulle vara disputerad. Verksamhetscheferna har sedan fortsatt att driva ett aktivt FoU arbete vilket resulterat i en kraftig utveckling av kompetensen inom verksamheten.

1999 var 219 sjukgymnaster anställda inom verksamheten. Av dessa var fyra disputerade, 1 doktorand 10 specialister och något fler magistrar. För att alla anställda som inte hade kandidatexamen skulle få möjlighet att läsa upp till denna nivå köpte verksamheten in uppdragsutbildning. All personal hade också tillgång till "tid för egen utveckling" en timme/vecka för att kunna läsa artiklar, gå på studiebesök osv. Det fanns ett stort utbud av föreläsningar och seminarier kring forskning och utveckling. Antalet publikationer var 9 st 1999.

Vid årsskiftet 2009/2010 var 227 sjukgymnaster anställda inom verksamheten. Antalet disputerade är nio varav fyra är docenter och en professor. Antalet doktorander är nu 10. Inom verksamheten finns 42 specialister och 48 magistrar. Det är 22 anställda som inte har kandidatexamen och antalet minskar varje år framför allt beroende på pensionsavgångar. Antalet anställda som driver egna studier är högt 38 och ett 30-tal medarbetare är med i andras forskningsarbete. 2009 publicerades 19 artiklar från verksamheten.

Flera disputerade sjukgymnaster delar nu på "FoU-timmar". Verksamhetsidén för denna grupp är att verka för att initiera, stimulera, handleda och driva forskningsprojekt samt entusiasmera de anställda till ökad utbildningsnivå genom att skapa ett allmänt gott klimat för FoU-arbete. En annan viktig uppgift är att utgöra länken mellan den kliniska verksamheten och universitetet till exempel på grund- och vidareutbildningsnivå.

Sammanfattningsvis är den akademiska nivån höjts avsevärt under de 10 år som denna sammanställning avser. Allt fler är också aktiva med egna eller deltar i andras forsknings-utvecklingsarbeten. FoU genomsyrar hela verksamheten och vår kompetens är hög. Detta beror till stor del på den satsning som verksamheten gjort för att öka kompetensen så bredden såväl som på djupet.

FoU-verksamhet vid sjukgymnastiken, Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus/Regionhabiliteringen

Första disputationen på Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus genomfördes 1997. Denna sjukgymnast ansvarade sedan för FoU-verksamheten på barnkliniken och regionhabiliteringen fram till 2006, då nästa disputerade sjukgymnast delvis tog över detta ansvar på barnkliniken. Idag delas FoU-ansvaret på barnkliniken av tre disputerade sjukgymnaster, samt på Regionhabiliteringen av två disputerade sjukgymnaster.

På Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus fanns vid årsskiftet 1999/2000 en disputerad sjukgymnast och en magister, som också var specialist i pediatrik sjukgymnastik.

Vid årsskiftet 2009/2010 fanns 11 sjukgymnaster anställda på Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus och 11 sjukgymnaster på Regionhabiliteringen. Alla sjukgymnaster har minst kandidatexamen. Det finns nu fem disputerade sjukgymnaster, en doktorand, en magister och sex specialister i pediatrik sjukgymnastik. Tre sjukgymnaster har startat sin masterutbildning och tre andra sjukgymnaster insamlar data att använda i en kommande masterutbildning.

Vid årsskiftet 1999/2000 fanns två publicerade artiklar från sjukgymnastiken på barnkliniken och två publicerade artiklar från Regionhabiliteringen. Under perioden 1999-2009 har 29 vetenskapliga artiklar publicerats där sjukgymnaster vid Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus har varit delaktiga och 15 vetenskapliga artiklar där sjukgymnaster vid Regionhabiliteringen har varit delaktiga.

Intresset för forskning och utvecklingsarbete/kvalitetssäkringsarbete är idag stort inom sjukgymnastiken på Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus, samt på Regionhabiliteringen och kompetensen är hög inom båda verksamheterna.

FoU-verksamheten för logopedi

När Sahlgrenska Universitetssjukhuset (SU) bildades så delades den logopediska verksamheten upp inom olika verksamhetsområden. Logopeder finns nu på Enheten för neurologopedi, Enheten för barnlogopedi, Mottagningen för audiologi, logopedi och foniatri och på Regionhabiliteringen inkluderande DART (Kommunikations- och dataresurscenter för personer med funktionshinder).

I början på 90-talet blev logopedutbildningen fyraårig och inkluderade därmed en magisterexamen. Många logopeder som tidigare gått den treåriga utbildningen på kandidatnivå har kompletterat sin utbildning med magisterexamen. Det stora flertalet av sjukhusets logopeder har därför magisterexamen idag.

Forskningsaktiviteten har ökat markant de sista 10 åren. I slutet av 90-talet fanns tre disputerade logopeder som alla hade universitetsanställning men med adjungering på SU. Idag finns en lektor på Sahlgrenska Akademin (SA) med klinisk adjungering på Barnneuropsykiatriska kliniken, SU och en professor med adjungering på Enheten för neurologopedi. På Enheten för neurologopedi finns ytterligare en disputerad logoped och två som beräknas disputera inom ett år. På Enheten för barnlogopedi finns en disputerad logoped och på Mottagningen för audiologi, logoped och foniatri finns två disputerade logopeder och en som beräknas disputera inom ett halvår.

Slutligen finns två disputerade logopeders på DART. Samtliga disputerade logopeders deltar i logopedutbildningen.

Det finns nu också möjlighet att ta en masterexamen i logopedi och den första gruppen av logopeders håller nu på med sina uppsatser på denna nivå.

FoU-verksamheten inom audiologi

Under det senaste decenniet har en stor utveckling skett inom audionom- och audiologiverksamheten. Från och med 2009 finns audionomverksamheten (ca 150 audionomer) till största delen inom Hörsel- och Dövverksamheten (HDV) och med Rehabilitering och Hälsa som förvaltning. Några få audionomer arbetar vid Mottagningen för audiologi, logopedi och foniatri.

Sedan 2002 har en disputerad audionom vid Hörselvården arbetat som ledamot inom FoUU-rådet. Arbetet inom ramen för uppdraget har inneburit seminarieverksamhet, utbildning och utvecklingsarbete inom audionomgruppen. I detta arbete har även ingått handledning av verksamma audionomer på magisternivå. Under 2007 inrättades dessutom inom Västra Götalandregionen ett antal adjungeringar och en av dessa beslutades gå till FoUU-rådets audiomedamot och audionomutbildningen. Adjungeringen innebar 20 % tjänstgöring vid enheten för audiologi innefattande kursansvar, utveckling av utbildningen, handledning av C- och D-uppsatser, examination och föreläsningar. Sedan hösten 2008 ingår denna audionom även i beslutargruppen för Lokala FoU-medel. Ovanstående uppdrag fortskrider under HDV, Sahlgrenska.

Den sista antagningen till den gamla audionomutbildningen skedde hösten 2006. Utbildningen var då treårig på kandidatnivå. Möjligheter fanns dock för studenterna att gå vidare på avancerad nivå genom att söka fristående kurs i "Självständigt vetenskapligt arbete", 30 hp. I augusti 2009 beslutade Sahlgrenska akademien att starta en ny fyraårig audiologiutbildning och en utbildningsplan togs. Denna plan innefattar ett audionomprogram, 180 högskolepoäng samt magisterprogram i audiologi, 60 högskolepoäng. Under 2009 beslutade man också att inrätta två lektorat för disputerade audionomer varav den ena med forskningsinriktning audiologisk rehabilitering och den andra med forskningsinriktning audiologisk diagnostik. De två fasta universitetslektoraten, vardera 100 %, tillträdde 2010-05-01. Det ena lektoratet innebär programansvar och innehas av FoUU-rådets audiomedamot. Ett stort arbete ägnas nu åt planering av den nya audiologiutbildningen och betydande arbetsinsatser krävs under år 2010 för att skapa förutsättningar för att starta programmet under år 2011.

FoU-verksamhet dietister

Till skillnad från flera andra paramedicinska grupper är dietistverksamheten vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset inte samlad till en organisatorisk enhet, och den paramedicinska resursen för nutritionsbehandling vid SU är underdimensionerad. Den största verksamheten är Enheten för klinisk nutrition, som har cirka 30 dietister anställda.

Under det gångna decenniet har stora framsteg gjorts inom FoU, men mycket återstår att göra. I förhållande till det låga antalet anställda har relativt många dietister genomgått eller påbörjat forskarutbildning. Enheten (dåvarande sektionen) för klinisk nutrition antog i decenniets början en långsiktig målsättning för kompetensutveckling, innebärande att 1-2 dietister skulle vara i forskarutbildning och en tredjedel av medarbetarna ha utbildning på avancerad nivå, magister/Masters. Denna målsättning har i stort kunnat uppfyllas, och för närvarande är 3 dietister vid enheten i forskarutbildning.

Evidensbasen för nutritionsbehandling har utvecklats påtagligt under de senaste åren, och en central uppgift för dietister är att utveckla och implementera denna i hälso- och sjukvården.

På grund av bland annat den generellt låga utbildnings- och kunskapsnivån i dessa frågor i stora delar av hälso- och sjukvården och äldreomsorgen är arbete på ett nationellt plan med utveckling av rutiner och kvalitetskriterier för nutritionsomhändertagande också en mycket viktig del av arbetet. Dietister från klinisk nutrition har under de gångna åren varit ledande i framtagandet av de nationella styrdokument/riktlinjer som finns på nutritionsområdet: "Näringsproblem i vård och omsorg (SoS 2000), "Mat och näring för sjuka i vård och omsorg" (SLV 2003) och "Principer för nutritionsbehandling i sjukvård och omsorg" (2004). Implementeringen av dessa riktlinjer går framåt, t ex har SU antagit kostriktlinjerna i SLV 2003, och medarbetare från SU är starkt engagerade i pågående nationella riktlinjearbeten på Socialstyrelsen och Livsmedelsverket. På "hemmaplan" har ett stort arbete gjorts i en arbetsgrupp tillsatt av dåvarande styrgruppen för patientsäkerhet, etik och prioritering, som tagit fram strategier för nutritionsomhändertagande - "Strategi för Nutrition SU". Det fortsatta utvecklingsarbetet har senare tid gått långsammare på grund av oklara prioriteringar. Dietisterna har varit aktiva i årliga internationella punktprevalensmätningar – nutritionDay in European Hospitals – sedan 2007, och där SU varit ledande i Sverige de sista två åren.

Sammantaget har dietisterna under det gångna decenniet som en liten yrkesgrupp tagit stora steg i utvecklingen av dietistens paramedicinska funktion. Nutritionella aspekter på hälso- och sjukvårdsfrågor uppmärksammas idag i högre grad i samhället än för tio år sedan. Vi kan bara hoppas att detta också kommer att ske inom sjukvården under det kommande decenniet. Det pågående utvecklingsarbetet ger en god grund för en sådan utveckling.

Med reservation för att det är svårt att få en total överblick över hela SU har 7 dietister disputerat med doktorsgrad, en med licentiat examen, och 3 är doktorander.

Göteborg 2010-06-01

Sjukhusövergripande FoUU-rådet